

V Praze 31. srpna 2001

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci,

připravujete nový *zákon o ochraně ovzduší*. Naskýtá se vám přitom jedinečná příležitost, zahrnout do něj prevenci *znečištění ovzduší umělým světlem*.

Světelné znečištění je pojem, o kterém se hojněji začalo ve světě hovořit až v devadesátých letech. Do popředí se jako významné téma dostává teprve na začátku třetího tisíciletí. Významné je tím, že vlastně *rozhoduje o definitivním odtržení lidí od přírody*.

Dnešní dospělí vyrůstali už většinou v prostředí, kde vesmír vídali jen v televizi a knížkách. Nevnímali dorůstání Měsíce, večery stále světlejší až do úplňku a pak naopak tmavé, kdy na nebi bývá vidět plno hvězd a pás Mléčné dráhy. Neviděli úchvatnou nádheru komet století Hale-Bopp či rok předtím Hyakutake. Tato část přírody, pod kterou lidstvo vzniklo a která mocně ovlivňovala rozvoj duchovní kultury, jim nebyla dopřána.

Okradeni byli zbytečně. Na rozdíl od kouře v centrech měst, který byl před sto lety daní za průmyslový růst (ba byl chápán jako symbol pokroku), světelnému znečištění bylo možno se už dříve z valné většiny vyhnout. Dnes je to snazší, na trhu jsou všechny potřebné technologie umožňující *svítit jen tam, kam svítit opravdu chceme*. Zpravidla tedy jen strmě dolů, na ulici, ne vodorovně do očí a šikmo vzhůru do vzduchu. Svítidla, která to dokážou, se nazývají plně cloněná. Nejsou dražší než jiná, zato poskytují stejně silné osvětlení se spotřebou elektřiny o třetinu nižší. *Ona uspořené třetina znamená v úhrnu celé republiky nejméně čtvrt miliardy korun ročně*. Současně znamená návrat hvězd na nebe na kraji města či vsi, ba i v městském parku.

Světelné znečištění se dá omezit snáze a levněji než jiná znečištění. A přitom je výsledek nápadnější a ocení jej všichni. Dojem, že nad městem je vzduch špinavý, vzniká totiž do značné míry právě tím, že je v noci zbytečně osvětlený. Lidé hovoří o smogu, přitom vzduch může být čistý, jen tak nepůsobí. Bude-li bezměsíčné nebe tmavší a zdálky nad městy nebudou patrné světelné čepice, vznikne tím (často správný) dojem, že vzduch už není tak špinavý, jak býval. Měření přesvědčí málokoho, pohled každého.

Zisků z kvalitního osvětlení je ale více. Například bude mnohem lépe vidět na cestu, když tím nejnápadnějším v dálce budou osvětlené věci a ne lampy samotné. *Bude stačit svítit i slaběji, a přesto se hlavně starší lidé budou pohybovat bezpečněji*. Moderní technika kromě toho umožňuje venkovní osvětlení pozdě v noci ztlumit alespoň na polovinu, takže neruší tolik lidí ve spánku. *Dohromady tak lze ušetřit ještě další třetinu elektřiny*.

Zákonů, jejichž cílem je kvalitní venkovní osvětlování, úspora elektřiny a omezení světelného znečištění, je na světě už řada. Dobrých příkladů přibývá ve Spojených státech (zákon ve státě Connecticut podpořili letos všichni tamní poslanci bez výjimky), za nejlepší je ale považován zákon italského regionu Lombardie z března 2000 – ten by se měl stát i předlohou pro Evropskou unii.

Připravovaný zákon o ovzduší dává lepší možnost než vydání samostatného zákona. Podobností mezi světlem mířícím rovnou do vzduchu a látkami, které tam neradi vypouš-

tíme, je celá řada. Zahrnutí prevence světelného znečištění do tak zásadního zákona může mít samo o sobě velký dopad – mnoho lidí si poprvé uvědomí, že takový problém existuje, což je rozhodujícím krokem k nápravě. Použití stejných postupů k potlačování všech druhů znečištění je tím nejsnazším způsobem, jak situaci napravit.

Stačí k tomu vlastně jen jedna základní úprava zákona: pro jeho účel zahrnout umělé světlo, které jde nesprávným směrem, mezi znečišťující látky a doplnit podle toho několik úvodních definic základních pojmů.

Byl by to zásah ve chvíli, kdy se rozmáhá záměrné svícení pohyblivými světlomety do nebesy neplacená a obtěžující reklama, znevýhodňující konkurenty a připomínající pamětníkům doby bombardování. Přitom také znemožňující astronomické pozorování v okruhu desítek kilometrů. Použití takových „světelných sirén“ by zákon vyloučil už ze své podstaty. Negativní důsledky osvětlení potřebného pak pomůže omezit požadavek zákona, používat nejlepší dostupnou techniku. To se u osvětlení vyplatí dvojnásob. Česká republika tak může získat čelnou pozici v tomto nekontroverzním, pro všechny výhodném (až na některé prodejce elektřiny) postupu proti zbytečnému a závažnému poškozování životního prostředí.

Věříme, že vládní návrh zákona doplníte potřebným způsobem. Rádi vám při práci budeme nápomocni.

s pozdravem ...

(podpisy představitelů vědeckých institucí)

Přílohy:

- návrh doplňků paragrafů zákona
- návrh doplňku Důvodové zprávy k zákonu
- překlady zákonů z Lombardie a Connecticutu
- leták se základními informacemi o světelném znečištění

Další informace o světelném znečištění a kvalitním osvětlování:

- odkazy ze stránky <http://svetlo.astro.cz>
- anglicky pak zejména <http://www.darksky.org>